

Wymagania edukacyjne. Historia 1 klasa liceum ogólnokształcące, zakres podstawowy.

Wymagania edukacyjne uwzględnione w poniższych kryteriach oceniania są zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum, przygotowaną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i zawartą w rozporządzeniu z dnia 8 marca 2022 r., zmienioną rozporządzeniem z dnia 28 czerwca 2024 r.

Treści nauczania z podstawy programowej	Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
		Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
1)definiuje podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne); 2)przedstawia periodyzację dziejów powszechnych i ojczystych. I, 1,2,	Uczeń zna: • nazwy głównych epok historycznych Uczeń rozumie: • pojęcia: historia, prehistoria (prahistoria, pradzieje), historiografia, źródło historyczne Uczeń potrafi: • podać przykłady źródeł historycznych	Uczeń zna: • wydarzenia przełomowe stanowiące cezury epok historycznych • klasyfikację źródeł historycznych Uczeń rozumie: • pojęcia: epoka, era, mit, legenda • znaczenie słów <i>Cycerona Historia magistra vitae est</i> Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości	Uczeń zna: • różne metody rachuby czasu Uczeń rozumie: • pojęcie: hagiografia • różnice w podziale historii powszechnej i historii Polski na epoki Uczeń potrafi: • prezentować klasyfikację źródeł historycznych • przedstawić periodyzację dziejów Polski i dziejów powszechnych	Uczeń potrafi: • podać przykłady placówek zajmujących się inicjowaniem i prowadzeniem badań historycznych oraz upowszechnieniem wiedzy o przeszłości	Uczeń zna: • postacie: Herodota z Halikarnasu, Dionizjusza Małego

Pradzieje i historia starożytnego Wschodu

1)porównuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim Wschodzie; 2)rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu; 3)charakteryzuje wierzenia ludów tworzących cywilizacje starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu, z uwzględnieniem judaizmu. II, 1,2,3	Uczeń zna: - okres, w którym powstał Kodeks Hammurabiego (XVIII w. p.n.e.) - postać: Hammurabiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Międzyrzecze, system irygacyjny, Sumerowie, kodeks, Kodeks Hammurabiego, Babilon Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Międzyrzecze	Uczeń zna: - okres rozwoju cywilizacji Sumerów (IV–III tys. p.n.e.) - osiągnięcia cywilizacji ludów Mezopotamii Uczeń rozumie: - pojęcia: miasto-państwo, pismo klinowe, ziggurat, teokracja, politeizm - uwarunkowania geograficzne, które wpłynęły na rozwój cywilizacji w dorzeczu Tygrysu i Eufratu - zasady wprowadzone w Kodeksie Hammurabiego Uczeń potrafi: - wskazać na mapie najważniejsze miasta-państwa Sumeru	Uczeń zna: - postacie: Sargona I Wielkiego, Tiglatpilesara III, Nabuchodonozora II, Cyrusa II Wielkiego, Dariusza I Wielkiego Uczeń rozumie: - pojęcia: imperium, Akad, Asyria - wpływ struktury społecznej na surowość kar przewidzianych w Kodeksie Hammurabiego Uczeń potrafi: - wskazać na mapie zasięg terytorialny imperium akadyjskiego, imperium starobabilońskiego, imperium asyryjskiego, imperium nowobabilońskiego, imperium perskiego	Uczeń rozumie: - pojęcie: satrapie - znaczenie systemu prawnego dla funkcjonowania państwa Uczeń potrafi: - scharakteryzować system organizacji państw i społeczeństw na terenie Mezopotamii	Uczeń potrafi: - przedstawić największe osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii w dziedzinie kultury, sztuki, techniki i nauki - omówić wkład Persji w kulturowe dziedzictwo ludzkości
---	--	---	---	---	---

1)porównuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim Wschodzie; 2)rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu; 3)charakteryzuje wierzenia ludów tworzących cywilizacje starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu, z uwzględnieniem judaizmu. II, 1,2,3	Uczeń zna: • czas powstania państwa egipskiego (ok. 3100 p.n.e.) • postać: Narmera, Dżesera • warunki naturalne starożytnego Egiptu • zabytki kultury egipskiej: piramidy w Gizie Uczeń rozumie: • pojęcia: faraon, piramida, mumifikacja, pismo hieroglificzne, delta Nilu, papirus • wpływ wylewów Nilu na powstanie cywilizacji egipskiej Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego w starożytnym Egipcie rozwinęła się sztuka mumifikacji • wskazać na mapie Egipt	Uczeń zna: • postacie: Kleopatry • zabytki kultury egipskiej: maskę Tutanchamona, popiersie Nefretete, paletę Narmera • ośrodki kultury i administracji egipskiej (Memfis, Teby) Uczeń rozumie: • pojęcia: mastaba, Dolny i Górny Egipt Uczeń potrafi: • przedstawić cechy kultury egipskiej • wymienić osiągnięcia naukowe starożytnych Egipcjan • wskazać na mapie Górny i Dolny Egipt, Memfis, Teby	Uczeń zna: • postać: Totmesa I, Ramzesa II • dokonania Jeana-François Champolliona • periodyzację dziejów starożytnego Egiptu – podział na okres Starego, Średniego i Nowego Państwa Uczeń rozumie: • pojęcia: wezyr, nomarchowie, nom, kamień z Rosetty, kanon w sztuce egipskiej • znaczenie warunków naturalnych dla organizacji i rozwoju państwa egipskiego Uczeń potrafi: • opisać wpływ wiary w życie pozagrobowe na sztukę starożytnych Egipcjan • wskazać na mapie Karnak, Luksor, Gizę	Uczeń rozumie: • systemu prawnego dla funkcjonowania państwa Uczeń potrafi: • przedstawić dzieje państwa egipskiego • scharakteryzować strukturę społeczną i organizację państwa egipskiego	Uczeń rozumie: • dlaczego starożytny Egipt jest nazywany cywilizacją kamienia, a państwo egipskie „darem Nilu” • znaczenie odczytania hieroglifów egipskich dla rozwoju egiptologii – nauki o dziejach starożytnego Egiptu Uczeń potrafi: • porównać wierzenia Mezopotamii i Egiptu
---	---	--	--	--	--

1)porównuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim Wschodzie; 2)rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu; 3)charakteryzuje wierzenia ludów tworzących cywilizacje starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu, z uwzględnieniem judaizmu. II, 1,2,3	Uczeń zna: • postacie biblijne: Abrahama, Dawida, Salomona, Jahwe Uczeń rozumie: • pojęcia: Hebrajczycy, Izraelici, Żydzi, niewola egipska, Dekalog, Królestwo Izraela, Kanaan, niewola babilońska, świątynia jerozolimska, judaizm, religia monoteistyczna, Ściana Płaczu, menora • uwarunkowania geograficzne Izraela Uczeń potrafi: • opisać najważniejsze etapy w starożytnych dziejach narodu żydowskiego • wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela	Uczeń zna: • czas powstania żydowskiego pod przywództwem Machabeuszy (167–160 p.n.e.) Uczeń rozumie: • pojęcia: Filistyni, Judea, pierwsza świątynia jerozolimska, druga świątynia jerozolimska, powstanie antyrzymskie, Arka Przymierza, Tora, synagoga • znaczenie Biblii dla poznania dziejów starożytnego Izraela Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Jerozolimę oraz granice Królestwa Izraela i Królestwa Judy ok. VIII w. p.n.e.	Uczeń zna: • okres niewoli babilońskiej (587–538 p.n.e.) Uczeń rozumie: • pojęcia: Talmud, prorocy, diaspora • różnice między pierwszą i drugą świątynią jerozolimską Uczeń potrafi: • wskazać na mapie tereny podbite oraz uznające zwierzchnictwo Królestwa Izraela • wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela na przełomie X i XI w. p.n.e.	Uczeń zna: • czas powstania antyrzymskiego (66–73 n.e.) Uczeń rozumie: • przyczyny powstania diasporę żydowskiej Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Masadę • wyjaśnić wpływ judaizmu na chrześcijaństwo i islam	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego Żydzi pomimo funkcjonowania w diasporze zachowali tożsamość narodową
Starożytna Grecja					

1)porównuje organizację społeczeństwa Aten i Sparty oraz formy ustrojowe greckich polis; 2)opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim (kolonizację grecką i fenicką, wojny grecko-perskie i ekspansję Aleksandra Macedońskiego); III,1,2	Uczeń zna: • pochodzenie nazw: Hellenowie i Grecy Uczeń rozumie: • pojęcia: Hellada, Hellenowie, <i>polis</i>, agora, rada, zgromadzenie ludowe Uczeń potrafi: • wyjaśnić wpływ położenia geograficznego Grecji na gospodarkę rolną i rozwój handlu	Uczeń rozumie: • pojęcia: hoplici, arystokracja • dlaczego starożytni Grecy nie stworzyli jednego państwa Uczeń potrafi: • porównać warunki, w których powstały cywilizacje starożytnego Wschodu i Grecji • wymienić ludy zamieszkujące starożytną Helladę	Uczeń rozumie: • pojęcia: oligarchia, demokracja, tyran, tyrania • wpływ warunków naturalnych na gospodarkę, kulturę i życie polityczne Greków • dlaczego w Grecji rozwinęła się produkcja ceramiki Uczeń potrafi: • scharakteryzować formy ustrojowe greckich <i>poleis</i>	Uczeń potrafi: • wskazać na mapie obszar zamieszkały przez plemiona greckie	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, co wpłynęło na powstanie wspólnej kultury greckiej (helleńskiej)
1)porównuje organizację społeczeństwa Aten i Sparty oraz formy ustrojowe greckich polis III,2	Uczeń zna: • daty: 462–450 p.n.e. • postacie: Likurga, Peryklesa • ustroje polityczne greckich <i>poleis</i> – Sparty i Aten Uczeń rozumie: • pojęcia: geruzja, eforowie, spartiaci, periojkwie, heloci, archonci, areopag, demokracja, rada pięciuset, ostracyzm,	Uczeń zna: • datę: 594 p.n.e., 508–507 p.n.e., • postacie: Drakona, Solona, Klejstenesa • reformy Klejstenesa • reformy Peryklesa • kompetencje urzędów oraz urzędników w Sparcie i Atenach Uczeń rozumie: • pojęcia: Związek Peloponeski, apella, eklezja, demagog	Uczeń zna: • datę: 621 p.n.e. • reformy Solona Uczeń rozumie: • pojęcia: strząśnięcie długów, strateg Uczeń potrafi: • wymienić przyczyny i skutki powstania Związku Peloponeskiego • ocenić wpływ reform Solona, Klejstenesa	Uczeń rozumie: • pojęcia: Wielka Rhetra, agoge • okoliczności wprowadzenia reform w Atenach przez Solona, Klejstenesa i Peryklesa Uczeń potrafi: • porównać organizację społeczeństw Sparty i Aten	Uczeń potrafi: • omówić rolę kobiet w społeczeństwie spartańskim • opisać proces kształtowania się demokracji ateńskiej

	metojkowie Uczeń potrafi: wskazać na mapie starożytne Ateny i Spartę	- wpływ struktury społecznej Sparty na system wychowawczy obowiązujący w tej <i>polis</i> Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegała uprzywilejowana pozycja spartiatów - ocenić wpływ prawa i wychowania spartańskiego na funkcjonowanie <i>polis</i> - wskazać na mapie zasięgi terytorialne <i>poleis</i> spartańskiej i ateńskiej	i Peryklesa na przemiany ustrojowe i społeczne w Atenach omówić kompetencje organów władzy w Sparcie i Atenach		
2)opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim (kolonizację grecką i fenicką, wojny grecko-perskie i ekspansję Aleksandra Macedońskiego III,2	Uczeń zna: - daty: 490 p.n.e., 480 p.n.e. - postacie: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa, Kserksesa - bitwy pod Maratonem, Termopilami, Salaminą - obowiązki państw należących do Związku Morskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: triera, falanga,	Uczeń zna: - daty: 499 p.n.e., 479 p.n.e. - postać: Dariusza I - przyczyny i konsekwencje powstania jońskiego - etapy wojen grecko-perskich - bitwy pod Platejami, Mykale - główne etapy walki o hegemonię w Grecji z udziałem Aten i Sparty Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - datę: 449 p.n.e. Uczeń rozumie: - pojęcie: Imperium Achemenidów - przyczyny zwycięstwa greckiej floty nad perską w bitwie pod Salaminą Uczeń potrafi: - porównać uzbrojenie, organizację i taktykę armii greckiej i perskiej - wskazać na mapie siedzibę Związku	Uczeń potrafi: wskazać na mapie tereny objęte powstaniem jońskim, a także Plateje, Mykale, siedzibę Związku Morskiego (wyspę Delos)	Uczeń potrafi: scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje wojen grecko-perskich

	Związek Morski, - na czym polegała walka w szyku zwanym falangą Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Maraton, Termopile, Salaminę	- pojęcia: powstanie jońskie, Związek Hellenów - przyczyny powierzenia dowództwa nad Grekami królowi Sparty Leonidasowi Uczeń potrafi: - scharakteryzować sposoby walki starożytnych Greków - opisać przebieg wojen grecko-perskich	Morskiego (wyspę Delos)		
3)charakteryzuje religię starożytnych Greków; 4)rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków. III,3,4	Uczeń zna: - datę: 776 p.n.e. - postacie: Homera, Sofoklesa, Fidiasza, Sokratesa, Platona, Arystotelesa, Safona - trzy porządki architektoniczne w starożytnej Grecji: dorycki, joński i koryncki Uczeń rozumie: - pojęcia: antropomorfizm, wyrocznie, Dionizje, poemat epicki, liryka, dramat, tragedia, komedia, Akropol, Partenon, gimnazjon,	Uczeń zna: - datę: 387 p.n.e. - czas wzniesienia Partenonu (druga poł. V w. p.n.e.) - postacie: Ajschylosa, Myrona, Talesa z Miletu, Pitagorasa z Samos - dyscypliny sportowe rozgrywane na igrzyskach w Olimpii Uczeń rozumie: - pojęcia: herosi, Panatenaje, jońska filozofia przyrody, pankration Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - czas powstania teatru greckiego (VI w. p.n.e.) - postacie: Herodota, Tukidydesa, Eurypidesa, Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery - cel założenia i sposób nauczania w Akademii Platońskiej Uczeń rozumie: - pojęcia: koryfeusz, tympanon, kapitel, Akademia Platońska, Likejon, sofisci Uczeń potrafi: - omówić genezę teatru greckiego	Uczeń zna: - okresy w dziejach kultury greckiej: archaiczny (VIII–V w. p.n.e.) i klasyczny (V–1. poł. IV w. p.n.e.) Uczeń rozumie: - przyczyny sporu Sokratesa z sofistami Uczeń potrafi: - wymienić elementy architektoniczne teatru antycznego - podać przykłady greckich rzeźb - omówić poglądy filozofów greckich	Uczeń rozumie: - na czym polegała jedność i różnorodność świata greckiego Uczeń potrafi: - wyjaśnić rolę teatru w życiu społecznym i politycznym polis greckich - wyjaśnić, w jaki sposób kultura grecka wywarła wpływ na cywilizację europejską

	igrzyska panhelleńskie, pokój boży Uczeń potrafi: wyjaśnić rolę sportu w życiu starożytnych Greków	- scharakteryzować religię starożytnych Greków - opisać wygląd greckiej świątyni - podać przykłady greckich budowli - wskazać na mapie Olimpię oraz górę Olimp	wskazać na mapie Delfy, Milet	przedstawić najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnej Grecji	
2)opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim (kolonizację grecką i fenicką, wojny grecko-perskie i ekspansję Aleksandra Macedońskiego III,2	Uczeń zna: - okres panowania Aleksandra Wielkiego (336–323 p.n.e.) - postać: Aleksandra III Wielkiego (Macedońskiego) Uczeń rozumie: - pojęcia: falanga macedońska, węzeł gordyjski - przyczyny słabości Aten w obliczu najazdu macedońskiego Uczeń potrafi: - wskazać na mapie kierunki ekspansji armii Aleksandra Wielkiego oraz podbite przez nią obszary - wyjaśnić przyczyny	Uczeń zna: - daty: 338 p.n.e., 334 p.n.e., 331 p.n.e. - postacie: Filipa II, Demostenesa, Dariusza III Uczeń rozumie: - pojęcia: sarisy, hetajrowie, taktyka połączonych broni, filipiki, Związek Koryncki Uczeń potrafi: - opisać reformy przeprowadzone przez Filipa II - porównać falangi grecką i macedońską - wskazać na mapie Cheroneę, rzekę Granik, Issos, Gaugamełę, Persepolis, Aleksandrię oraz rzekę Hydaspes	Uczeń rozumie: - znaczenie rezultatu bitwy pod Cheroneą w dziejach starożytnej Grecji Uczeń potrafi: - przedstawić i ocenić postanowienia kongresu w Koryncie	Uczeń potrafi: scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje podbojów Aleksandra Wielkiego	Uczeń potrafi: ocenić dokonania Aleksandra Wielkiego

	rozpadu imperium Aleksandra Wielkiego				
Starożytny Rzym					
1)charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta; 2)omawia charakter ekspansji rzymskiej i wyjaśnia ideę imperium rzymskiego; IV,1,2	Uczeń zna: • daty: 264–241 p.n.e., 260 r. p.n.e., 218–201 p.n.e., 149–146 p.n.e. • postaci: Hannibala, Publiusza Korneliusza Scypiona zwanego „Afrykańskim” • warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego • podboje Rzymu w Italii • przyczyny i konsekwencje trzech wojen punickich Uczeń rozumie: • pojęcia: Italia, Etruskowie, wojny punickie, Kartagina, triumf, prowincje, namiestnicy, obywatelstwo rzymskie, Imperium Romanum • wagę zagrożenia, jakie stwarzał dla Rzymu	Uczeń zna: • daty: 216 p.n.e., 202 p.n.e., 168 p.n.e. • postaci: Pyrrusa, Gajusza Mariusza • organizację armii rzymskiej • bitwy pod Mylae, Kannami, Zama • wojny Rzymu z Macedonią Uczeń rozumie: • pojęcia: reformy Mariusza, armia obywatelska, armia zawodowa, legion, kohorta, centuria, taran, Pydna • przyczynę głoszenia przez Rzymian hasła wyzwolenia Hellenów spod panowania Macedonii • przyczyny i znaczenie reform Mariusza • znaczenie powiedzenia <i>pyrrusowe zwycięstwo</i>, „sprawa doszła do	Uczeń zna: • ludy zamieszkujące Półwysep Apeniński Uczeń potrafi: • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa rzymskiego w kolejnych etapach jego rozwoju	Uczeń rozumie: • przyczynę nadawania przez Rzymian obywatelstwa cudzoziemcom Uczeń potrafi: • wyjaśnić, na czym polegała idea Imperium Romanum	Uczeń potrafi: • ocenić postawę i dokonania Hannibala

	Hannibal • przyczynę zburzenia Kartaginy przez Rzymian Uczeń potrafi: • przedstawić podboje Rzymu do połowy II w. p.n.e. • wskazać na mapie Kartaginę oraz trasę, którą Hannibal podążał do Rzymu	trzeciego szeregu” Uczeń potrafi: • scharakteryzować organizację armii rzymskiej • wskazać na mapie Epir, Mylae, Kanny, Zame, Pydnę			
--	---	---	--	--	--

1)charakteryzuj przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta; IV,1	Uczeń zna: • daty: 509–27 p.n.e., 73–71 p.n.e., 60 p.n.e., 49 p.n.e., 15 marca 44 p.n.e., 31 p.n.e., 27 p.n.e. • postacie: Spartakusa, Juliusza Cezara, Gnejusza Pompejusza, Marka Krassusa, Marka Antoniusza, Oktawiana Augusta • przebieg i rezultat powstania Spartakusa • zasady funkcjonowania pryncypatu Uczeń rozumie: • pojęcia: senat, republika, zgromadzenia ludowe, konsulowie, pretorzy, cenzorzy, kwestorzy, trybuni plebejscy (ludowi), dyktator, edylowie, niewolnictwo, gladiatorzy, powstanie Spartakusa, triumwirat, imperator, princeps, pryncypat, cesarstwo, dominat • rolę, jaką odgrywali niewolnicy w Rzymie	Uczeń zna: • datę: 52 p.n.e. • postacie: Tarkwiniusza Pysznego, Wercyngetoryksa • przyczyny pozbawienia władzy Tarkwiniusza Pysznego • kompetencje urzędników republiki rzymskiej • dokonania Juliusza Cezara Uczeń rozumie: • pojęcia: plebejusze, patrycjusze, zasada kolegialności, zasada kadencyjności • wpływ podbojów rzymskich na przemiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w Rzymie Uczeń potrafi: • scharakteryzować funkcjonowanie republiki rzymskiej • omówić kompetencje urzędników republiki rzymskiej • wskazać na mapie Kapuę, Rubikon	Uczeń zna: • postacie: Marka Brutusa, Marka Lepidusa • uczestników oraz cel zawarcia pierwszego i drugiego triumwiratu Uczeń potrafi: • scharakteryzować przemiany ustrojowe w państwie rzymskim • przedstawić konsekwencje zwycięstwa Oktawiana Augusta w walce o władzę po śmierci Cezara • scharakteryzować zasady pryncypatu	Uczeń zna: • datę: 449 p.n.e. Uczeń rozumie: • pojęcia: prawo dwunastu tablic, liktorzy, różgi liktorskie, prowincje senackie, prowincje cesarskie • różnicę między prowincjami cesarskimi i senackimi • określenie pryncypatu mianem „komedii republiki” Uczeń potrafi: • wyjaśnić okoliczności ogłoszenia prawa dwunastu tablic • omówić drogę Juliusza Cezara do władzy dyktatorskiej • przedstawić grupy społeczne oraz ich sytuację ekonomiczną i prawną w Imperium Rzymskim	Uczeń rozumie: • pojęcie: S.P.Q.R. Uczeń potrafi: • omówić drogę do władzy Oktawiana Augusta
--	---	--	---	---	--

	Uczeń potrafi: - wymienić w porządku chronologicznym formy rządów w starożytnym Rzymie - wyjaśnić przyczyny i konsekwencje buntów niewolników w Rzymie - wskazać na mapie Galię, Akcjum, Egipt				
5)wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku państwa rzymskiego; IV,5	Uczeń zna: - daty: 212 n.e., 395 n.e., 476 n.e. - postacie: Karakalli, Dioklecjana, Konstantyna I Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego - decyzje zawarte w edykcje Karakalli - nabytki terytorialne Rzymu w okresie pryncypatu - przebieg granicy między Cesarstwem Wschodniorzymskim i Zachodniorzymskim Uczeń rozumie: - pojęcia: plebs, Wał Hadriana, romanizacja, edykt	Uczeń zna: - datę: 293 n.e. - postacie: Tyberiusza, Trajana, Hadriana, Odoakra - podział społeczeństwa w okresie cesarstwa Uczeń rozumie: - pojęcia: latyfundium, tetrarchia, solid, Hunowie - zasady funkcjonowania tetrarchii Uczeń potrafi: - opisać, w jakich okolicznościach doszło do podziału Cesarstwa Rzymskiego - wyjaśnić, na czym polegały reformy Dioklecjana	Uczeń zna: - daty: 9 n.e., 378 n.e., 476 n.e. - postacie: Marka Aureliusza, Romulusa Augustulusa, Attyli Uczeń rozumie: - pojęcia: limes, aureus, kolonat, kolonowie, prefektura, rada cesarska, barbarzyńcy, Ostrogoci - przyczyny wprowadzenia kolonatu Uczeń potrafi: - wskazać na mapie prowincje rzymskie przyłączone w okresie pryncypatu - scharakteryzować stosunek Rzymian do	Uczeń zna: - daty: 66–73 n.e. - postacie: Antoninusa Piusa, Septymiusza Sewera Uczeń rozumie: - pojęcie: dekurioni Uczeń potrafi: - ocenić wpływ romanizacji na podbite ludy - wskazać na mapie Adrianopol	Uczeń zna: - zasięg, przebieg i skutki najazdów plemion barbarzyńskich w okresie wielkiej wędrówki ludów Uczeń potrafi: - scharakteryzować przyczyny kryzysu gospodarczego, społecznego i politycznego w cesarstwie i wskazać wzajemne powiązania między nimi - ocenić próby reform w cesarstwie

	Karakalli, dominat, Cesarstwo Zachodniorzymskie, Cesarstwo Wschodniorzymskie, wielka wędrówka ludów, anarchia, detronizacja • przyczyny kryzysu wewnętrznego cesarstwa • przyczyny podziału cesarstwa na część wschodnią i zachodnią Uczeń potrafi: • wymienić przejawy romanizacji na terenach podbitych przez Rzym • wskazać na mapie Cesarstwo Wschodniorzymskie i Zachodniorzymskie	• wskazać przyczyny kryzysu wewnętrznego Imperium Romanum • wskazać wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego • wskazać na mapie Wał Hadriana, Konstantynopol	podbitej ludności • wskazać na mapie kierunki wędrówki plemion barbarzyńskich		
3)charakteryzuje wierzenia religijne starożytnych Rzymian; 4)wyjaśnia genezę chrześcijaństwa i zmiany sytuacji chrześcijan w państwie	Uczeń zna: • daty: 7 p.n.e., 64 n.e., 313 n.e. • postacie: Jezusa, Nerona • sposoby prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie • postanowienia edyktu mediolańskiego	Uczeń zna: • daty: 380 n.e., 392 n.e. • postacie: Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu • przyczyny prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • datę: 325 n.e. • postać: Ariusza • religie, z których wzorce czerpali starożytni Rzymianie Uczeń rozumie: • pojęcie: arianizm	Uczeń potrafi: • omówić relacje między Kościołem a władzą cesarską • wskazać na mapie tereny, na których powstały pierwsze gminy chrześcijańskie • wskazać na mapie	Uczeń potrafi: • wyjaśnić rolę religii chrześcijańskiej w starożytnym świecie • przedstawić pierwsze podziały wśród chrześcijan • scharakteryzować znaczenie chrześcijaństwa dla zmian w kulturze Rzymian

rzymskim; IV,3,4	Uczeń rozumie: • pojęcia: kult cesarski, chrześcijaństwo, apostoł, Mesjasz, Nowy Testament, Kościół powszechny, Kościół, katolicki, papież, biskup, katakumby, edykt mediolański, religia panująca, herezja, sobór, poganin Uczeń potrafi: • wyjaśnić genezę chrześcijaństwa • opisać sytuację pierwszych chrześcijan w Rzymie	• pojęcia: synkretyzm religijny, chrystogram, gminy chrześcijańskie, metropolia • okoliczności sprzyjające rozprzestrzenianiu się nauki Chrystusa w Palestynie, a później na innych terytoriach starożytnego Rzymu Uczeń potrafi: • wyjaśnić symbolikę chrystogramu	Uczeń potrafi: • wskazać związki między religią Żydów i chrześcijaństwem • uzasadnić opinię, że edykt mediolański był przejawem tolerancji religijnej • wyjaśnić, w jakich okolicznościach chrześcijaństwo stało się religią państwową w Cesarstwie Rzymskim	etapy chrystianizacji starożytnego Rzymu	
6)rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Rzymian. 6)rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Rzymian. IV,6	Uczeń zna: • postacie: Wergiliusza, Horacego, Gajusza Mecenasa, Tacyta • najważniejsze dzieła rzymskich twórców • osiągnięcia nauki i techniki rzymskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: mecenat, Forum Romanum, Panteon, bazylika, łuk, kolumna, triumfalny, termy, akwedukty,	Uczeń zna: • datę: 312 p.n.e. • postacie: Liwiusza Andronikusa, Owidiusza, Tytusa Liwiusza, Marka Tuliusza Cyncerona, Marka Aureliusza, Marka Kwintyliana, Uczeń rozumie: • pojęcia: portyk, Via Appia, <i>trivium</i>, <i>quadrivium</i>, retoryka • znaczenie znajomości	Uczeń zna: • datę: 45 p.n.e. • postacie: Seneki, Celsusa, Sosigenesa, Witruwiusza, Marka Warrona • sentencje prawa rzymskiego, które stały się podstawą współczesnego systemu prawnego Uczeń rozumie: • pojęcia: porządek kompozytowy, wille,	Uczeń rozumie: • pojęcie: filozofia stoicka • znaczenie powiedzenia <i>wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i> Uczeń potrafi: • wskazać budowlę rzymskie istniejące do dziś na Półwyspie Apenińskim i w dawnych	Uczeń potrafi: • opisać wkład Rzymu w dorobek cywilizacyjny współczesnej Europy • porównać i ocenić dorobek starożytnych Greków i Rzymian

	amfiteatr, cyrk, Circus Maximus, Koloseum, płaskorzeźby, freski, mozaiki Uczeń potrafi: • przedstawić najważniejsze osiągnięcia cywilizacji rzymskiej	retoryki w życiu politycznym starożytnego Rzymu • znaczenie dróg dla utrzymania porządku w Imperium Rzymskim Uczeń potrafi: • opisać rolę term w życiu starożytnych Rzymian	insule, kalendarz juliański • znaczenie podstawowych sentencji prawa rzymskiego • zasadę działania akweduktu Uczeń potrafi: • ocenić rozwój sieci dróg w starożytnym Rzymie	provincjach rzymskich • scharakteryzować kierunki filozofii rzymskiej	
Bizancjum i świat islamu					
1)lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i charakteryzuje jego osiągnięcia w zakresie kultury; 2)wyjaśnia genezę islamu i charakteryzuje główne zasady tej religii; 3)przedstawia główne kierunki	Uczeń zna: • daty: 395, 476, 527 • postać: Justyniana I Wielkiego • cele polityki Justyniana I Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Kodeks Justyniana, ceremoniał dworski, Hagia Sophia Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie reform Justyniana I Wielkiego • wskazać na mapie Konstantynopol	Uczeń zna: • postać: Belizariusza • ziemie przyłączone przez Justyniana I Wielkiego do Cesarstwa Bizantyńskiego Uczeń rozumie: • pojęcie: patriarcha Konstantynopola • cel wydania Kodeksu Justyniana Uczeń potrafi: • opisać rolę, jaką odegrał cesarz w procesie tworzenia Kodeksu Justyniana • przedstawić zasięg	Uczeń zna: • postacie: Prokopiusza z Cezarei Uczeń rozumie: • pojęcia: filar, galeria, baptysterium Uczeń potrafi: • scharakteryzować osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i sztuki	Uczeń rozumie: • pojęcia: atrium, przypora • przyczyny nietrwałości nabytków terytorialnych Justyniana I Wielkiego Uczeń potrafi: • podać przykłady zabytków sztuki bizantyńskiej	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego Cesarstwo Bizantyńskie nazwano „nowym Rzymem”

ekspansji arabskiej; 4)opisuje charakterys- tyczne cechy kultury arabskiej i rozpoznaje jej najważniejsze osiągnięcia. V, 1,2,3,4		terytorialny Cesarstwa Bizantyńskiego w VI–VIII w. • wskazać na mapie Rawennę			
3)przedstawia główne kierunki ekspansji arabskiej; 4)opisuje charakterys- tyczne cechy kultury arabskiej i rozpoznaje jej najważniejsze osiągnięcia. V,3,4	Uczeń zna: • datę: 622 • wiek, w którym spisano Koran • postać: Mahometa • kierunki ekspansji arabskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: islam, muzułmanie, hidżra, prorok, meczet, kalif, Koran, szariat, dżihad • główne założenia islamu Uczeń potrafi: • przedstawić nauki głoszone przez Mahometa i przyczyny jego ucieczki z Mekki	Uczeń zna: • daty: 632, 732 • pięć filarów islamu Uczeń rozumie: • pojęcia: ramadan, imam, muezzin, mufti, arabeski, cyfry arabskie Uczeń potrafi: • scharakteryzować stosunek Arabów do podbitej ludności • wskazać kierunki i etapy ekspansji arabskiej w VII–VIII w.	Uczeń zna: • datę: 711 • postać: Awicenny • cechy kultury arabskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: astrolabium, kultura orientalna Uczeń potrafi: • wymienić dziedziny, w których Europejczycy czerpali wzorce i wiedzę od Arabów • wskazać na mapie Poitiers, Kordobę	Uczeń zna: • osiągnięcia kultury i nauki świata islamu Uczeń potrafi: • podać przykłady zabytków kultury islamu	Uczeń rozumie: • znaczenie bitwy pod Poitiers dla dziejów Europy Uczeń potrafi: • uzasadnić opinię, że kultura arabska stała się pomostem między kulturą hellenistyczną a kulturą średniowiecza

	do Medyny - wyjaśnić przyczyny i konsekwencje podbojów Arabów - wskazać na mapie Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę				
Europa średniowieczna					
1)opisuje zasięg terytorialny, organizację władzy, gospodarkę i kulturę państwa Franków, ze szczególnym uwzględnieniem polityki Karola Wielkiego; 2)charakteryzuje ideę cesarstwa karolińskiego i porównuje ją z ideą cesarstwa Ottonów; 3)opisuje proces tworzenia się państw	Uczeń zna: - daty: 496, 800 - postacie: Chlodwiga, Karola Wielkiego - nazwy pierwszych państw germańskich i ich lokalizację - terytoria przyłączone przez Karola Wielkiego do państwa Franków Uczeń rozumie: - pojęcia: Wandalowie, Wizygoci, Ostrogoci, Longobardowie, Anglowie, Sasi, Jutowie, Frankowie, Merowingowie, Karolingowie, uniwersalizm karoliński, monarchia patrymonialna, monarchia chrześcijańska,	Uczeń zna: - daty: 732, 751, 754, 800 - postacie: Karola Młota, Pepina Krótkiego - wiek, w którym powstały pierwsze państwa barbarzyńskie (germańskie) - wiek, w którym Germanie się chrystianizowali - okoliczności przyjęcia chrztu przez Chlodwiga Uczeń rozumie: - pojęcia: majordom, sakra królewska, odnowienie Cesarstwa Rzymskiego, hrabstwo, marchia, <i>missi dominici</i> - znaczenie sakry królewskiej - konsekwencje pokonania Longobardów przez Pepina Krótkiego	Uczeń zna: - daty: 756, 771 - postacie: Alkuina, Einharda - kompetencje majordoma - organizację państwa Karola Wielkiego Uczeń rozumie: - pojęcia: prawo salickie, Państwo Kościelne, kapitularz, szkoła pałacowa, siedem sztuk wyzwolonych, kopista, manuskrypt, minuskuła karolińska Uczeń potrafi: - wyjaśnić okoliczności i znaczenie powstania Państwa Kościelnego - przedstawić organizację władzy w państwie Franków za panowania Karola Wielkiego	Uczeń rozumie: - pojęcie: denar Uczeń potrafi: - wymienić osiągnięcia kulturowe państwa Karola Wielkiego	Uczeń potrafi: - opisać tworzenie się państw w Europie z uwzględnieniem ich chrystianizacji - wyjaśnić, na czym polegał charakter patrymonialny oraz chrześcijański wczesnośredniowiecznych monarchii

w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji. VI,1,2,3	beneficjum, renesans karoliński • znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga • przyczyny koronacji Karola Wielkiego na cesarza Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie dla Europy koronacji Karola Wielkiego na cesarza	• przyczynę różnicy w kompetencjach hrabiów i margrabiów Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Akwizgran oraz zasięg terytorialny państwa Karola Wielkiego	• wskazać na mapie Saksonię, Marchię Hiszpańską		
2)charakteryzuje ideę cesarstwa karolińskiego i porównuje ją z ideą cesarstwa Ottonów; 3)opisuje proces tworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji. VI,2,3	Uczeń zna: • daty: 843, 962 • postacie: Ludwika Pobożnego, Karola Łysego, Ludwika Niemieckiego, Lotara, Ottona I Wielkiego, Ottona III • postanowienia traktatu w Verdun Uczeń rozumie: • pojęcia: traktat w Verdun, uniwersalistyczne Cesarstwo Rzymskie, korona Rzeszy, zjazd gnieźnieński • przyczyny podziału państwa Karola	Uczeń zna: • daty: 814, 911, 996, 1002 • postacie: Henryka II, Konrada I • okoliczności drugiego odnowienia Cesarstwa Rzymskiego Uczeń rozumie: • pojęcie: uniwersalistyczne Cesarstwo Rzymskie • ideę cesarstwa uniwersalistycznego Ottona III Uczeń potrafi: • przedstawić koncepcję uniwersalistyczną	Uczeń zna: • datę: 955 • postacie: Ottona II, Teofano Uczeń rozumie: • pojęcie: dynastia Ludolfingów • cel polityczny małżeństwa Ottona II z bizantyńską księżniczką Teofano Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do drugiego odnowienia cesarstwa	Uczeń zna: • datę: 919 • postacie: Ludwika Dziecięcia, Henryka Ptasznika Uczeń rozumie: • pojęcia: Słowianie połabscy, pierwsze i drugie odnowienie Cesarstwa Rzymskiego Uczeń potrafi: • opisać początki kształtowania się państwowości niemieckiej	Uczeń potrafi: • wymienić współczesne inicjatywy, które odwołują się do idei Ottona III

	Wielkiego Uczeń potrafi: • ocenić wpływ traktatu w Verdun na upadek imperium karolińskiego • wskazać na mapie państwo Karola Łysego, Lotara i Ludwika Niemieckiego	Ottonów			
3)opisuje proces tworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji. VI,3	Uczeń zna: • datę: 1066 • postać: Wilhelma Zdobywcy • kierunki ekspansji Normanów • podział plemion słowiańskich Uczeń rozumie: • pojęcia: Normanowie (wikingowie), Słowianie, plemiona, chrystianizacja Uczeń potrafi: • przedstawić na mapie kierunki ekspansji Normanów • przedstawić skutki bitwy pod Hastings	Uczeń zna: • datę: 911 • postać: Kanuta Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcie: Waregowie Uczeń potrafi: • wymienić Słowian wschodnich, zachodnich i południowych	Uczeń zna: • postacie: Karola III Prostego, Haralda I Pięknowiąsego, Eryka Zwycięskiego • okoliczności powstania państw tworzonych przez wikingów Uczeń potrafi: • wyjaśnić rolę wikingów w procesie powstawania nowych państw w Europie • wskazać na mapie nowe państwa w Europie Północnej w X–XI w.	Uczeń rozumie: • pojęcie: tkanina z Bayeux • rolę chrystianizacji w procesie tworzenia się państw Uczeń potrafi: • omówić treść tkaniny z Bayeux	Uczeń potrafi: • ocenić skutki ekspansji Normanów • opisać proces tworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji

1)charakteryzuje funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym; VIII,1	Uczeń zna: • datę: 476 r. • przyczyny i skutki upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: gospodarka towarowo-pieniężna, senior, wasal, renta feudalna, lenno, hołd lenny, drabina feudalna, feudalizm, pańszczyzna Uczeń potrafi: • wymienić najważniejsze cechy społeczeństwa feudalnego	Uczeń zna: • zasady, na których oparty był feudalizm Uczeń rozumie: • pojęcia: gospodarka naturalna, pan feudalny (feudał), domena, danina, czynsz, dziesięcina, akt komendacji, immunitet Uczeń potrafi: • przedstawić genezę feudalizmu • wyjaśnić miejsce i rolę rycerstwa w społeczeństwie średniowiecznym	Uczeń zna: • feudalną strukturę społeczną Uczeń rozumie: • pojęcia: inwestytura, suzeren, anarchia feudalna Uczeń potrafi: • określić stosunki panujące między panami a poddanymi • dostrzec wpływ feudalizmu na rozwój kultury dworskiej • omówić zależności wynikające z pozycji w drabinie feudalnej	Uczeń rozumie: • znaczenie systemu feudalnego • zasady: „wasal mojego wasala jest moim wasalem” i „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” Uczeń potrafi: • omówić wpływ przemian społeczno-gospodarczych na strukturę społeczeństwa średniowiecznego	Uczeń potrafi: • wyjaśnić proces osłabienia i rozbitcia władzy królewskiej oraz tworzenia się niezależnych księstw
1)wyjaśnia ideowe i polityczne przyczyny, a także charakter rywalizacji papieża z cesarstwem o zwierzchnictwo nad średniowieczną Europą; VII,1	Uczeń zna: • datę: 1075, 1077 • postacie: Grzegorza VII, Henryka IV • postanowienia <i>Dictatus papae</i> Uczeń rozumie: • pojęcia: <i>Dictatus papae</i>, papocezaryzm, cesaropapizm, inwestytura Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • daty: 1054, 1122, 1123 • postacie: Kaliksta II, Henryka V • postanowienia konkordatu z Wormacji • postanowienie I soboru laterańskiego • przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej Uczeń rozumie: • pojęcia: symonia, nepotyzm, nikolaizm,	Uczeń rozumie: • pojęcia: <i>christianitas</i>, uniwersalizm papieski, antypapież • motywy działania papieży oraz cesarzy podczas sporu o inwestyturę Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie były następstwa sporu o inwestyturę	Uczeń potrafi: • opisać założenia reformy gregoriańskiej • ocenić sytuację papieża po upadku Cesarstwa Rzymskiego • wyjaśnić znaczenie wielkiej schizmy wschodniej dla chrześcijaństwa	Uczeń potrafi: • ocenić wpływ rywalizacji między cesarstwem a papieżem na sytuację polityczną w średniowiecznej Europie • wyjaśnić przyczyny rywalizacji papieża z cesarstwem o przewodnictwo w <i>christianitas</i>

	wyjaśnić istotę sporu o inwestyturę między cesarstwem a papieżem	ekskomunika, bulla, wielka schizma wschodnia - przyczyny sporu pomiędzy cesarstwem a papieżem Uczeń potrafi: - omówić przebieg sporu między Grzegorzem VII a Henrykiem IV			
1)wyjaśnia ideowe i polityczne przyczyny, a także charakter rywalizacji papieża z cesarstwem o zwierzchnictwo nad średniowieczną Europą; 2)charakteryzuje polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne uwarunkowania wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej i rekonkwisty oraz przedstawia ich	Uczeń zna: - daty: 1095, 1096 - postacie: Urbana II, Gotfryda z Bouillon - apel papieża Urbana II na synodzie w Clermont - przyczyny i skutki wypraw krzyżowych Uczeń rozumie: - pojęcia: krzyżowcy, krucjata ludowa, krucjata rycerska Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Ziemię Świętą i Jerozolimę	Uczeń zna: - daty: 1099, 1144 - postacie: Ryszarda Lwie Serce, Fryderyka I Barbarossy, Saladyna Uczeń rozumie: - pojęcie: Turcy seldżuccy - motywy wezwania papieża Urbana II na synodzie w Clermont Uczeń potrafi: - omówić przyczyny i skutki ruchu krucjatowego	Uczeń zna: - daty: 1147–1149, 1187, 1189–1192, 1202–1204, 1291 - postacie: Filipa II Augusta, Ludwika IX Pobożnego - cele i przebieg wybranych krucjat - zakony rycerskie Uczeń rozumie: - pojęcia: kraje Lewantu, templariusze, joannici, Krzyżacy, krucjata dziecięca Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Królestwo Jerozolimskie, Księstwo Antiochii, Hrabstwo Edessy, Cesarstwo	Uczeń zna: - daty: 1113, 1118, 1191, 1212 - postacie: Jakuba de Molay, Hermana von Salzy Uczeń rozumie: - znaczenie wypraw krzyżowych w dziejach średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: - wskazać na mapie przebieg tras poszczególnych krucjat - wyjaśnić cel zorganizowania krucjaty dziecięcej - wyjaśnić, dlaczego	Uczeń potrafi: - omówić przyczyny i skutki wypraw krzyżowych - wskazać bezpośrednie korzyści, jakie papieżstwo i miasta włoskie odniosły z krucjat

skutki. VII,1,2			Łacińskie, Akkę	upadła idea ruchu krucjatowego	
2)opisuje charakterystyczne przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w.; VIII,2	Uczeń zna: • przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w. Uczeń rozumie: • pojęcia: patrycjat, pospólstwo, plebs, sołtys, bank, weksel	Uczeń zna: • strukturę społeczną średniowiecznego miasta • strukturę społeczną średniowiecznej wsi Uczeń rozumie: • pojęcia: dwupółówka, trójpółówka, akt lokacyjny, prawo wychodu Uczeń potrafi: • wyjaśnić, na czym polegała gospodarka towarowo-pieniężna	Uczeń rozumie: • pojęcia: ruch kolonizacyjny, rajca, burmistrz • wpływ przemian społeczno-gospodarczych w Europie XI–XIII w. na rozwój średniowiecznych miast Uczeń potrafi: • wyjaśnić różnicę pomiędzy dwupółówką i trójpółówką • omówić zmiany w rolnictwie w Europie XI–XIII w.	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie przemiany społeczno-gospodarcze zaszły w Europie w XI–XIII w.	Uczeń potrafi: • opisać charakterystyczne przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie w XI–XIII w.
1)charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu ; 2)opisuje zmiany na mapie	Uczeń zna: • daty: 1122, XII/XIII w. • przejawy walki o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w. • cechy stanu Uczeń rozumie: • pojęcia: cesaropapizm, stan, monarchia stanowa	Uczeń zna: • postacie: Innocentego III, Henryka VI, • przyczyny kryzysu idei uniwersalistycznej • przyczyny powstania ustroju monarchii stanowej Uczeń rozumie: • pojęcie: reprezentacja stanowa	Uczeń rozumie: • przyczyny powstania silnych państw monarchii we Francji i Anglii • rolę reprezentacji stanowej w monarchii stanowej Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności wykształcenia się	Uczeń potrafi: • potrafi wyjaśnić różnicę między monarchią patrymonialną a monarchią stanową	Uczeń potrafi: • wskazać na związek między rywalizacją papieża i cesarstwa w XI–XII w. i walką o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w. • wskazać na związek między upadkiem idei uniwersalistycznej i powstaniem silnych monarchii we Francji oraz Anglii

politycznej Europy w XIV–XV w.; XI,1,2.		- powody walki o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w. Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności wykształcenia się stanów	ustroju monarchii stanowej		
Polska Piastów					
1)wyjaśnia uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego; 2)opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w.; <i>IX,1,2</i>	Uczeń zna: - datę: 966 - postacie: Mieszka I, Dobrawy Uczeń rozumie: - pojęcia: gród, drużyna - przyczyny przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I	Uczeń zna: - daty: 972, 990 - postacie: Galla Anonima, Hodona - okoliczności powstania państwa polskiego Uczeń potrafi: - wymienić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I - wskazać na mapie Gniezno, najważniejsze grody w państwie Mieszka I oraz ziemie zajęte przez Mieszka I	Uczeń zna: - daty: 968, 992 - postać: Jordana, Czcibora, Świętosławy - podboje Mieszka I Uczeń rozumie: - pojęcia: ród Piastów, biskupstwo misyjne, <i>Dagome iudex</i>, Wieleci, sąd w Kwedlinburgu, bitwa pod Cedynią - konsekwencje przyjęcia chrztu dla Polski	Uczeń zna: - treść <i>Dagome iudex</i> Uczeń potrafi: - przedstawić stosunki polsko-czeskie za panowania Mieszka I - scharakteryzować przyczyny i skutki bitwy pod Cedynią	Uczeń potrafi: - wyjaśnić rolę Mieszka I w procesie budowy państwa polskiego - ocenić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I - opisać i wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I - wskazać na mapie Gniezno, najważniejsze grody w państwie Mieszka I oraz ziemie zajęte przez Mieszka I
1)wyjaśnia uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego	Uczeń zna: - daty: 992, 1000, 1025 - postać: Bolesława Chrobrego - cel i postanowienia	Uczeń zna: - daty: 997, 999, 1002–1018 - postacie: św. Wojciecha, Radzima Gaudentego	Uczeń zna: - datę: 1025 - postacie: Henryka II, Mieszka II, Rychezy	Uczeń potrafi: - wyjaśnić znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego - opisać politykę	Uczeń potrafi: - wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Bolesława Chrobrego - opisać i wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa

chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego; 2)opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w.; <i>IX,1,2</i>	zjazdu gnieźnieńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: zjazd gnieźnieński, Szczerebiec	Uczeń rozumie: • pojęcie: arcybiskupstwo gnieźnieńskie • pierwsze biskupstwa i arcybiskupstwo w Polsce • istotę konfliktu Bolesława Chrobrego z cesarstwem • postanowienia pokoju w Budziszynie • cel wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś Kijowską • okoliczności przejęcia władzy przez Bolesława Chrobrego Uczeń rozumie: • pojęcia: państwo patrymonialne, misja chrystianizacyjna, relikwia, cesarstwo uniwersalistyczne	Uczeń rozumie: • pojęcie: regalia • motywy wizyty cesarza Ottona III w Polsce w 1000 r. • konsekwencje wojen z cesarstwem • konsekwencje koronacji Bolesława Chrobrego Uczeń potrafi: • przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Chrobrego • przedstawić stosunki polsko-ruskie w czasach panowania Bolesława Chrobrego	chrystianizacyjną prowadzoną przez Bolesława Chrobrego • opisać przebieg wojny z Niemcami • wskazać na mapie Miłsko, Miśnię, Łużyce, Czechy, Morawy, Słowację i Grody Czerwieńskie • opisać przebieg wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś	za panowania Bolesława Chrobrego • opisać sceny na Drzwiach Gnieźnieńskich • wyjaśnić znaczenie organizacji kościelnej dla funkcjonowania państwa wczesnopiastowskiego
2)opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w.; <i>IX,2</i>	Uczeń zna: • daty: 1025, 1039, 1047, 1076, 1138 • postacie: Mieszka II, Bezpryma, Brzetysława, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego,	Uczeń zna: • daty: 1034, 1054, 1058, 1102, 1109, 1116–1119 • postacie: Mieclawa, Stanisława ze Szczepanowa, Zbigniewa • reformy Kazimierza Odnowiciela	Uczeń zna: • daty: 1079, 1106, 1135, 1136 • postanowienia zjazdu w Merseburgu • treść Bulli gnieźnieńskiej Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie: • sukcesy i porażki monarchii pierwszych Piastów Uczeń potrafi: • omówić okoliczności powrotu do kraju Kazimierza	Uczeń potrafi: • omówić znaczenie kroniki Galla Anonima dla historiografii

	Władysława Hermana, Bolesława Krzywoustego • przyczyny kryzysu w Polsce za czasów Mieszka II • znaczenie obrony Głogowa Uczeń potrafi: • wymienić przyczyny kryzysu państwa pierwszych Piastów	• rządy Władysława Hermana Uczeń rozumie: • konsekwencje odesłania cesarzowi insygniów władzy królewskiej • istotę konfliktu między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem • istotę sporu między Zbigniewem a Bolesławem Krzywoustym Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie obrony Głogowa • wskazać skutki najazdu księcia Brzetysława	• pojęcia: palatyn, Bulla gnieźnieńska • przyczyny osłabienia pozycji Kościoła w Polsce za panowania Bolesława Krzywoustego Uczeń potrafi: • opisać konflikt między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem • przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Krzywoustego	Odnowiciela i przejęcia przez niego władzy • scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Śmiałego • scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Krzywoustego • wskazać na mapie zmiany terytorialne za czasów panowania pierwszych Piastów	
1)wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno-gospodarcze oraz następstwa rozbicia dzielnicowego; 2)opisuje przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich	Uczeń zna: • daty: 1138 • postacie: Władysława II Wygnąca, Bolesława IV Kędzierzawego, Mieszka III Starego, Henryka I Sandomierskiego, Kazimierza Sprawiedliwego, Henryka Pobożnego • przyczyny rozbicia	Uczeń zna: • postacie: Salomei, Henryka Brodatego Uczeń rozumie: • pojęcia: zasada pryncypatu, zasada senioratu • cel spisania przez Bolesława Krzywoustego ustawy sukcesyjnej Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • konsekwencje rozbicia dzielnicowego dla Polski		Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie państwa Henryków śląskich dla idei zjednoczenia Polski • wyjaśnić zagrożenie dla państwa, które stwarzał partykularyzm interesów poszczególnych władców dzielnicowych

oraz ocenia społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim; 3)charakteryzuje proces przewyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich, ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła; X, 1,2,3	dzielniczowego - ustawę sukcesyjną Bolesława Krzywoustego Uczeń rozumie: - pojęcia: ustawa sukcesyjna, senior, princeps Uczeń potrafi: - wskazać na mapie państwo Bolesława Krzywoustego	wskazać na mapie dzielnice, na które zostało podzielone państwo po śmierci Bolesława Krzywoustego			
3)charakteryzuje proces przewyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich, ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła; X,3	Uczeń zna: - daty: 1228, 1295, 1300, 1305 - postacie: Konrada Mazowieckiego, Przemysła II, Wacława II, Wacława III Uczeń rozumie: - cel sprowadzenia zakonu krzyżackiego przez Konrada Mazowieckiego Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jakich	Uczeń zna: - datę: 1235 - postacie: Jakuba Świnki, Henryka IV Probusa Uczeń rozumie: - pojęcia: polityka kolonizacyjna - skutki ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jaką rolę w państwie krzyżackim odgrywał Malbork	Uczeń zna: - daty: 1283 Uczeń rozumie: - znaczenie koronacji Przemysła II, Wacława II Uczeń potrafi: - wskazać czynniki przemawiające za zjednoczeniem Polski - wskazać próby przewyciężenia rozbicia dzielnicowego	Uczeń potrafi: - opisać sytuację polityczną w Polsce w XIII w. - wskazać zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne dla ziem polskich w okresie rozbicia dzielnicowego - wskazać na mapie etapy budowania państwa krzyżackiego na ziemiach Prusów	Uczeń potrafi: - ocenić decyzję Konrada Mazowieckiego o sprowadzeniu Krzyżaków do Polski - wskazać i ocenić polityczne skutki powstania państwa krzyżackiego na ziemiach Prusów - wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski - wyjaśnić znaczenie Kościoła dla przewyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich

	okolicznościach doszło do sprowadzenia Krzyżaków do Polski				
2)opisuje przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich oraz ocenia społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim; X,2	Uczeń zna: - początki społeczeństwa stanowego w Polsce Uczeń rozumie: - pojęcia: lokacja, kolonizacja, osadnicy, stan Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegała kolonizacja	Uczeń zna: - podział stanowy społeczeństwa zamieszkującego ziemie polskie Uczeń rozumie: - pojęcia: wolni goście	Uczeń rozumie: - pojęcie: łan - konsekwencje kolonizacji dla rozwoju Polski w XIII w. Uczeń potrafi: - scharakteryzować przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w XII–XIII w. - scharakteryzować stany społeczne w średniowiecznej Polsce	Uczeń potrafi: wskazać na mapie zasięg kolonizacji ziem polskich na prawie niemieckim	Uczeń potrafi: ocenić społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim
Schylek średniowiecza					
1)charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu XI,1	Uczeń zna: - daty: 1347–1352 Uczeń rozumie: - pojęcia: czarna śmierć, antysemityzm Uczeń potrafi: - wskazać na mapie kierunek	Uczeń zna: - przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie Uczeń rozumie: - pojęcia: pandemia, Uczeń potrafi: - wyjaśnić wpływ	Uczeń rozumie: - pojęcie: taniec śmierci (<i>danse macabre</i>) - wpływ epidemii dżumy na kryzys społeczno-gospodarczy Europy w XIV–XV w. Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: wskazać tereny, na których nie wystąpiła epidemia dżumy	Uczeń potrafi: - scharakteryzować przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu - scharakteryzować przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie - wskazać problemy społeczne i gospodarcze, z jakimi

	przemieszczania się epidemii dżumy oraz jej zasięg	epidemii dżumy na kryzys społeczno-gospodarczy Europy w XIV–XV w.	omówić przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–V w.		zmagala się Europa Zachodnia w XIV–XV w.
2)opisuje zmiany na mapie politycznej Europy w XIV–XV w.; 3)charakteryzuje następstwa upadku cesarstwa bizantyjskiego i ekspansji tureckiej dla Europy. XI,1,2	Uczeń zna: - daty: 1396, 1444, 1453 - postacie: Osmana I, Władysława III Warneńczyka Uczeń rozumie: - pojęcie: Turcy Osmańscy Uczeń potrafi: - wymienić i wskazać na mapie kierunki ekspansji państwa tureckiego w XIV–XV w.	Uczeń zna: - daty: 1348, 1389 - postać: Mehmeda II Zdobywcy - przyczyny i skutki ekspansji tureckiej XIV–XV w. - przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Warną Uczeń rozumie: - pojęcie: bombardy - konsekwencje upadku Konstantynopola dla Europy Uczeń potrafi: - wymienić następstwa upadku Konstantynopola dla Europy	Uczeń zna: - postacie: Murada I, Konstantyna XI - konsekwencje bitwy z Turkami pod Nikopolis - okoliczności i skutki upadku Cesarstwa Bizantyńskiego Uczeń potrafi: - wskazać na przykładzie kościoła Hagia Sophia elementy architektoniczne charakterystyczne dla islamu i chrześcijaństwa	Uczeń potrafi: - opisać podboje tureckie w Europie - wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do upadku Cesarstwa Bizantyńskiego - wyjaśnić znaczenie przekształcenia kościoła Hagia Sophia w meczet	Uczeń potrafi: dostrzec, w jaki sposób przenikały się kultura muzułmańska i chrześcijańska
1)wyjaśnia uniwersalny charakter kultury średniowiecza, wskazując na wyjątkową rolę chrześcijaństwa;	Uczeń zna: - postaci: św. Jadwigi - etos średniowiecznego rycerza - styl romański - styl gotycki Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - postacie: Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia - legendę o życiu św. Jadwigi - średniowieczne wzorce osobowe	Uczeń zna: - postać: François Villona - legendy arturiańskie Uczeń rozumie: - pojęcia: trubadur, scholastyka, pieta, transept, apsyda,	Uczeń potrafi: - wymienić i opisać wzorce osobowe propagowane w kulturze średniowiecza - scharakteryzować sztukę romańską	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegał uniwersalny charakter kultury zachodniego średniowiecza - rozpoznać trzy wyznaczniki zasięgu zachodniego <i>christianitas</i> – łacinę, etos rycerski, sztukę gotycką

2)rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza; 3)określa znaczenie chrześcijaństwa w obrządku łacińskim dla rozwoju kultury polskiej; 4)charakteryzuje sztukę romańską i gotycką. XIII,1,2,3,4	- pojęcia: kodeks rycerski, turniej rycerski, asceza Uczeń potrafi: - opisać ceremonię pasowania na rycerza	Uczeń rozumie: - pojęcia: teocentryzm, <i>Biblia pauperum</i>, portal, prezbiterium, sklepienie kolebkowe, sklepienie krzyżowo-żebrowe, przypory, tympanon, fasada, polichromie, rozety, romanizm, gotyk Uczeń potrafi: - wskazać osiągnięcia kultury średniowiecza - scharakteryzować architekturę romańską - scharakteryzować architekturę gotycką	biforium, triforium, maswerki, gargulce Uczeń potrafi: - przedstawić cechy kultury średniowiecznej - podać przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej - wskazać różnicę w planach kościoła romańskiego i gotyckiego	- scharakteryzować sztukę gotycką - podać i omówić przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej	
Ostatni Piastowie. Jagiellonowie na polskim tronie					
1)opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny	Uczeń zna: - daty: 1308, 1320, 1333 - postacie: Władysława Łokietka, Elżbiety Łokietkówny - okoliczności, w jakich	Uczeń zna: - daty: 1304, 1306, 1311–1312, 1314, 1320–1321, 1331 - postacie: Giedymina, wójta Alberta, Karola	Uczeń zna: - daty: 1267, 1288, 1327 - konsekwencje buntu wójta Alberta dla Krakowa - treść bulli papieża	Uczeń zna: pozycję Polski na arenie międzynarodowej Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi: - dostrzec związek koronacji Władysława Łokietka z zakończeniem okresu rozbicia dzielnicowego - omówić sukcesy i porażki

państwa polskiego w XIV– XV w.; 2)charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich;	doszło do zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka Uczeń potrafi: wskazać na mapie państwo Władysława Łokietka	Roberta Andegaweńskiego - przyczyny i skutki rzezi Gdańska - okoliczności koronacji Władysława Łokietka na króla Polski - wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami Uczeń rozumie: - pojęcie: prawo składu - ideę zjednoczenia Władysława Łokietka - starania Władysława Łokietka o pozyskanie sojuszników w walce z Krzyżakami - znaczenie koronacji Władysława Łokietka Uczeń potrafi: - wymienić tendencje zjednoczeniowe ziem polskich w XIII–XIV w. - wyjaśnić znaczenie koronacji Władysława Łokietka na króla Polski	Jana XXII Uczeń rozumie: - znaczenie ugruntowania władzy Władysława Łokietka w Małopolsce w procesie dalszego starania o przyłączenie dzielnic Uczeń potrafi: - przedstawić proces zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka - scharakteryzować i wskazać na mapie zmiany terytorialne Polski za panowania Władysława Łokietka - wskazać na mapie ziemie utracone na rzecz Krzyżaków w latach 1308–1332 - przedstawić przebieg i znaczenie bitwy pod Płowcami	- znaczenie zdobycia przez Władysława Łokietka Wielkopolski w procesie zjednoczeniowym ziem polskich Uczeń potrafi: - wskazać na mapie niezależne księstwa piastowskie - scharakteryzować spór Polski z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie - wymienić oraz omówić przyczyny i skutki buntu mieszczan krakowskich pod przywództwem wójta Alberta	polityki Władysława Łokietka
1)opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny państwa polskiego	Uczeń zna: - daty: 1333, 1343, 1364, 1370 - postacie: Kazimierza Wielkiego, Mikołaja Wierzyńka	Uczeń zna: - daty: 1335, 1339, 1349, 1366 - postacie: Jana Luksemburskiego	Uczeń zna: - postanowienia zjazdów w Wyszehradzie - postanowienia statutów wiślicko-piotrkowskich	Uczeń rozumie: wpływ zjazdu w Krakowie na pozycję Kazimierza Wielkiego wśród monarchów	Uczeń potrafi: - przedstawić rolę zamków budowanych w czasach Kazimierza Wielkiego - dokonać bilansu panowania Kazimierza Wielkiego

w XIV– XV w.; 2)charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich; 3)wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgrami i Litwą w XIV–XV w.; 4)charakteryzuje i ocenia stosunki polsko- krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej;	• zna reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: cło, uczta u Wierzyńka Uczeń potrafi: • wymienić najważniejsze osiągnięcia panowania Kazimierza Wielkiego	• stosunki Kazimierza Wielkiego z Krzyżakami • postanowienia pokoju kaliskiego • kierunki polityki ekspansji Kazimierza Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: statuty wiślicko-piotrkowskie, domena królewska (królewszczyzna), myto • znaczenie założenia uniwersytetu w Krakowie Uczeń potrafi: • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego na początku panowania Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski w czasach Kazimierza Wielkiego	Uczeń rozumie: • pojęcie: regalia, rada królewska, marszałek, kanclerz, podskarbi, starosta • konsekwencje przyłączenia Rusi Halickiej do Polski Uczeń potrafi: • przedstawić proces rozrostu terytorialnego państwa za panowania Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie lenna Kazimierza Wielkiego • wymienić władców uczestniczących w zjeździe krakowskim	europejskich Uczeń potrafi: • wymienić i scharakteryzować reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego • scharakteryzować politykę Kazimierza Wielkiego wobec sąsiadów • ocenić, czy słuszne jest powiedzenie, że Kazimierz Wielki „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną” • ocenić panowanie Kazimierza Wielkiego	
--	---	--	--	---	--

XIII,2,3,4					
3)wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgrami i Litwą w XIV–XV w.; 4)charakteryzuje i ocenia stosunki polsko- krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej; XII,3,4	Uczeń zna: • daty: 1374, 1385 • postacie: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi Andegaweńskiej, Władysława Jagiełły • przyczyny unii polsko-litewskiej Uczeń rozumie: • pojęcie: unia personalna, przywilej koszycki Uczeń potrafi: • wskazać na mapie obszar państwa polskiego w 1385 r.	Uczeń zna: • daty: 1339, 1384, 1386 • postać: księcia Witolda • treść przywileju koszyckiego • herb Wielkiego Księstwa Litewskiego Uczeń rozumie: • znaczenie unii polsko-litewskiej Uczeń potrafi: • wskazać na mapie obszar państwa litewskiego w 1385 r.	Uczeń zna: • datę: 1392 • postanowienia umowy w Krewie Uczeń rozumie: • znaczenie unii Polski z Węgrami Uczeń potrafi: • wyjaśnić symbolikę herbu litewskiego • wyjaśnić znaczenie przywileju koszyckiego • opisać relacje polsko-litewskie w XIV–XV w. • wymienić postanowienia umowy w Krewie • wskazać na mapie granice państwa polsko-litewskiego w 1434 r.	Uczeń rozumie: • konsekwencje zawarcia unii polsko-litewskiej Uczeń potrafi: • przedstawić związki łączące Polskę z Węgrami i Litwą w XIV–XV w. • opisać relacje polsko-węgierskie w XIV w. • wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Węgrami • wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Litwą	Uczeń potrafi: • scharakteryzować rząd Władysława Jagiełły
1)opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV– XV w.; 4)charakteryzuje i ocenia stosunki polsko- krzyżackie	Uczeń zna: • daty: 1228, 1410, 1411, 1454–1466, 1466 • postacie: Ulricha von Jungingena, Kazimierza Jagiellończyka • przyczyny wojen z Krzyżakami	Uczeń zna: • daty: 1409–1411, 1415, 1440, 1454 • postać: Pawła Włodkowica • postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego • postanowienia drugiego pokoju toruńskiego	Uczeń zna: • postacie: Wacława IV Luksemburskiego, Jana Bażyńskiego • przebieg wielkiej wojny z zakonem 1409–1411 • przebieg wojny trzynastoletniej Uczeń rozumie: • pojęcie: Związek	Uczeń rozumie: • wpływ przywileju cerekwicko-nieszawskiego na rozwój demokracji szlacheckiej w Polsce Uczeń potrafi: • wskazać na mapie ziemie, na których	Uczeń potrafi: • wskazać na mapie ruchy wojsk polskich, litewskich i krzyżackich podczas wojny z zakonem 1409–1411 • ocenić stosunki polsko-krzyżackie w XV w. • ocenić pozycję Polski na arenie międzynarodowej po drugim pokoju toruńskim • ocenić politykę Władysława

na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej; XII,1,4	Uczeń rozumie: pojęcie: wielka wojna z zakonem, wojna trzynastoletnia	Uczeń rozumie: - pojęcia: Związek Pruski, inkorporacja, Żmudź, Prusy Zakonne, Prusy Królewskie, Warmia, ziemia chełmińska - rolę Gdańska leżącego nad Morzem Bałtyckim - konsekwencje bitwy pod Grunwaldem dla zakonu krzyżackiego Uczeń potrafi: - wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1411 r. - wskazać i scharakteryzować przyczyny wojny trzynastoletniej - wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1466 r.	Jaszczerzy - konsekwencje dla Polski odzyskania Pomorza Gdańskiego Uczeń potrafi: - omówić przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem - wymienić i wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1409–1411 - omówić spór polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji - opisać przebieg i skutki wojny trzynastoletniej - wymienić i wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1454–1466 - wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do przyłączenia Pomorza Gdańskiego do Polski	wybuchwały powstania antykrzyżackie	Jagiello i Kazimierza Jagiellończyka wobec zakonu krzyżackiego w XV w.
2)charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym	Uczeń zna: - daty: 1374, 1454, 1505 - postać: Jana Olbrachta Uczeń rozumie: - pojęcia: monarchia stanowa, demokracja	Uczeń zna: - daty: 1388, 1422, 1423, 1430, 1433, 1496 - strukturę społeczną w Polsce - główne postanowienia najważniejszych	Uczeń zna: - postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego - postanowienia statutów piotrkowskich z 1496 r.	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jaki sposób kształtowała się monarchia stanowa w Polsce - omówić proces tworzenia się	Uczeń potrafi: przedstawić pozytywne i negatywne skutki nadawania przywilejów przez monarchów

średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich, XII,2	szlachecka	przywilejów szlacheckich • konstytucję <i>Nihil novi</i> Uczeń rozumie: • pojęcia: przywileje generalne, sejmik ziemski, sejm walny Uczeń potrafi: • wymienić najważniejsze przywileje szlacheckie i ich postanowienia	Uczeń rozumie: • znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> dla rozwoju demokracji szlacheckiej w Polsce Uczeń potrafi: • wymienić największe miasta XV-wiecznej Polski	reprezentacji stanowej w Polsce • opisać strukturę społeczną w Polsce w okresie późnego średniowiecza	
2)rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza; 3)określa znaczenie chrześcijaństwa w obrządku łacińskim dla rozwoju kultury	Uczeń zna: • postaci: Jana Długosza, Wita Stwosza • najważniejsze zabytki literatury polskiej w średniowieczu • przykłady architektury i sztuki romańskiej i gotyckiej w Polsce w odniesieniu do swojego regionu Uczeń rozumie: • pojęcia: jałmużna, żak, szkoła parafialna, fortyfikacja, kronika Uczeń potrafi: • przedstawić najważniejsze	Uczeń zna: • postaci: Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa • zakony średniowieczne w Polsce: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów • organizację szkolnictwa w Polsce • pierwsze zdanie napisane w języku polskim Uczeń rozumie: • pojęcia: kultura łacińska, bakałarz, szkoła przykatedralna, szkoła kolegiacka	Uczeń rozumie: • rolę zakonów na ziemiach polskich dla procesu chrystianizacji i rozwoju kultury Uczeń potrafi: • określić rolę chrześcijaństwa w rozwoju kultury polskiej • wymienić opactwa zakonów w Polsce • omówić tematykę poruszaną przez literaturę średniowieczną • porównać styl romański i gotycki • wskazać na podstawie ołtarza Wita Stwosza	Uczeń potrafi: • scharakteryzować organizację szkolnictwa w Polsce • wymienić najważniejsze zabytki literatury polskiego średniowiecza	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jaki sposób chrześcijaństwo wpłynęło na rozwój kultury i sztuki w Polsce • wyjaśnić, w jaki sposób sztuka obrazowała średniowieczną duchowość

polskiej; 4)charakteryzuje sztukę romańską i gotycką. XIII,2,3,4	osiągnięcia kultury średniowiecznej w Polsce	• rolę uniwersytetu w Krakowie • znaczenie języka łacińskiego dla kultury średniowiecznej Uczeń potrafi: • rozpoznać dokonania kultury polskiej w okresie średniowiecza • wskazać elementy charakterystyczne dla architektury romańskiej i gotyckiej na przykładzie zabytków w Polsce	elementy charakterystyczne dla rzeźby gotyckiej		
---	---	---	--	--	--